

Sari Tanus kd ym.

Kirjallinen kysymys kotitalousopetuksen riittävydestä peruskoulussa ja opetuksen jatkuvuudesta toiselle asteelle

Eduskunnan puhemiehelle

Viimeksi kuluneeseen koronaepidemian värittäneeseen vuoteen on sisältynyt jatkuvaa kotona olemista ilman harrastuksia ja perheen ulkopuolisia sosiaalisia suhteita. Tämä on surullisella tavalla kärjistänyt jo ennen koronaepidemiaa huolta-aiheuttaneita arjen hallinnan ongelmia, joita suomalaisissa kotitalouksissa on.

Muuttuvassa maailmassa perusarjen hallinta ja kotitaloustaidot ovat ensisijaisen tärkeitä. Arjen hallinta lisää jaksamista ja kykyä selviytyä myös vastaantulevista — henkilökohtaisista tai globaaleista — kriiseistä, joita varmasti osuu elämän varrelle jatkossakin. Suuri ja jatkuva haaste ovat myös ympäristöongelmat, joista selviytymiseen kotitalousosaaminen tuo konkretiaa. Jokainen voi arjen valinnoillaan vaikuttaa ympäristöön. Myös tätä osaamista tulee kaikin keinoin edistää.

Perheiden ja nuorten yhteiselämään liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet. Monilla oman talouden hallinnan taidot eivät ole riittäviä perusarjessakaan, puhumattakaan että ne riittäisivät odottamattoman kriisin yli pääsemisessä. Laajemmin katsottuna myös yhä lisääntynyt kuluttajuuden merkitys erityisesti nuorten minäkuvan muokkaajana on aiheuttanut paljon taloushallinnan ongelmia. Opintoja aloittavat nuoret eivät ole päässeet itsenäisen elämän alkuun, vaan ovat entistä useammin keskeyttäneet opinnot, ja monet ovat täysin tavoittamattomissa.

Perheiden ravitsemukselliset ongelmat ovat myös alkaneet lisääntyä, kun koulu- ja työpaikkaruokailu on vähentynyt. Kaikissa perheissä ei osata suunnitella ja valmistaa viikoksi perheen terveellisiä ruokia. Monissa perheissä ei edes ole tarjolla lämmintä ruokaa jokaisena päivänä. Korona-ajan leivontatrendit eivät paikkaa niitä puutteita, joita suomalaisilla on terveellisen ja monipuolisen arkiruokailun toteutuksessa.

Osaamis pohja on jo pitkän aikaa murentunut ja siksi myös osaaminen periytyy yhä harvemmin nuoremmalle sukupolvelle. Tähän vaikuttaa myös muuttunut arki, jossa kotitöitä tehdään kotona yhä vähemmän yhdessä. On myös yhä enemmän koteja, joissa kotitöitä ei hoideta kunnolla lainkaan. On havaittu, että kotitalousosaaminen ei siirry informaalisti perheissä entiseen malliin. Sen sijaan kodin kotitalousosaamisen puute periytyy. Tätä asiaa pitäisi tutkia.

Yhtenä syynä arjen hallinnan, oman talouden ja yhdessä elämisen hallinnan osaamisen heikentymiseen on niin kutsutun tutkintoon johtamattoman talouskouluopetuksen lopettaminen. Taustal-

Kirjallinen kysymys KK 243/2021 vp

la on monia muitakin syitä, kuten kulutuskulttuurin muutokset, digitalisaatio ja pikaluottokulttuuri. Vaikka maailma, jossa kotitalouksia pitää hallita, on muuttunut yhä kompleksisemmäksi, kaikki kotitalouden hallintaan tarvittavat taidot opetetaan pääsääntöisesti vain peruskoulun 7. luokalla tiivistäen hyvin laaja sisältö kolmeen oppituntiin viikossa.

Perusopetuksen kehityksessä tarkoituksena ei ole ollut heikentää kotitalousopetusta, vaan tavoite on ollut jopa kotitalousopetukselle myönteinen. Opetussuunnitelman toimeenpanossa ei valitettavasti ole päästy parempiin tuloksiin. Kunnissa ei ehkä ole ymmärretty uudenlaisen oppimispolun mahdollisuutta. Nyt viimeinen huolestuttava osoitus kotitalousosaamisen merkityksen ymmärtämättömyydestä oli vasta julkaistu lukiodiplomiselvitys 2020, jossa kotitalouden lukiodiplomi esitetään korvattavaksi yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiodiplomilla. Erityisen hämmäntäväksi tämän tekee se, että nämä osaamisalueet sisältyvät kotitalousoppiaineeseen, joka antaa kokonaisuudessaan paljon laajemmat valmiudet omaan elämään, opintoihin, työelämään ja myös yrittäjyyteen.

Perusopetuksessa nykyaikaisen kotitalousoppiaineen oppimistavoitteet ovat varsin laaja-alaiset, vaikka sille varattuja oppitunteja on vähän. Vähemmän tunteja on varattu vain oppilaanohjaukselle (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180793>). Tavoite on, että koko ikäluokalle 7. vuosiluokan aikana kolmessa viikkotunnissa voidaan antaa riittävä osaaminen ja taidot oman sujuvan ja tasapainoisen arjen hallintaan: itsestä huolehtimiseen, ruokaosaamiseen ja ruokakulttuuriin, yhdessä elämiseen ja vuorovaikutukseen, monilukutaitoon, tieto- ja viestintäteknologian hallintaan, kuluttaja- ja talousosaamiseen kodissa, työelämään ja yrittäjyyteen sekä kestävästä tulevaisuuden rakentamiseen (<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/sisallot/502086>). Valinnaisten ja valittavien tuntien puitteissa tätä osaamista voidaan syventää, mutta myös tähän raamit ovat kapeat, ja monessa kunnassa näitä mahdollisuuksia käytetään niukasti.

Toisella asteella kotitalousopetusta annetaan vain lukiossa. Ammatillisessa koulutuksessa kotitalousopetusta ei varsinaisesti anneta, vaikka ammatillisesta koulutuksesta valmistutaan useisiin kotitalouksien palveluita toteuttaviin töihin. Lukioissakin kotitalousopetuksen antamisesta voi päättää koulutuksen järjestäjä. Mikäli näin päätetään, on opetusta annettava Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Tavoitteena on, että oppilas saa riittävät taidot itsenäiseen omassa kodissa asumiseen ja talouden hallintaan, kriittiseen tiedonhallintaan, taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestäviin arjen valintoihin, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja yhdessä toimimiseen sekä ruokaan liittyviin mahdollisiin jatko-opintoihin. (https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/183353_kotitalous_lukiodiplomi_ohje_17_05_08.pdf)

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millä keinoin ja millä aikataululla hallitus aikoo varmistaa, että oppivelvollisuutensa päättävällä nuorella on kotitalousopetuksen sisältöön kuuluvat, välttämättömät oman talouden ja oman arjen hallintaan riittävät taidot ja osaaminen,

millä keinoilla ja millä aikataululla hallitus aikoo varmistaa, että kotitalouden laajaa opintosisältöä pystytään kokonaisuudessaan opettamaan ikäkausien mukaisesti kehittyväle lapselle ja nuorelle ja

Kirjallinen kysymys KK 243/2021 vp

kuinka hallitus on selvittänyt, kuinka olemassa olevaa kehystä käytetään, ja mitä voitaisiin tehdä, että kotitalousosaamisen jatkumo turvattaisiin opinpolun alusta toiselle asteelle ja sieltä korkeakouluopintoihin?

Helsingissä 16.4.2021

Sari Tanus kd
Heikki Autto kok
Päivi Räsänen kd
Jari Myllykoski vas
Anne Kalmari kesk
Sari Essayah kd